

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

Samlinger

til

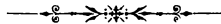
Jydsk Historie og Topografi.

~~~~~  
2. Række. III. Bind.  
~~~~~

Udgivet

af

det jydsk historisk-topografiske Selskab.

Aalborg.

Marinus M. Schultz's Forlag.

Trykt i Stiftsbogtrykkeriet.

1891—93.

Nogle Kongebreve

fra Slutningen af det 16. Aarhundrede.

Ved
Gustav Bang, **Nina Ellinger,**
 stud. mag. stud. mag.

Nedenstaaende Breve, som vi have truffet paa ved en Gjennemgang af en Del af det danske Kancellis Kopibøger — Registre og Tegnelser —, forekomme os at indeholde ret illustrerende Bidrag til Belysning af Tilstanden i den sidste Halvdel af det 16. Aarhundrede. Vi have ikke ordnet alle Brevene kronologisk, men udskilt nogle af dem, der naturlig høre sammen, i 3 Grupper. Med Hensyn til Retskrivningen have vi fulgt de Principer, som ere opstillede for Udgivelsen af Erslevs og Mollerups »Danske Kancelliregistranter 1535—1550«, dog med Undtagelse af Egennavnene, hvor vi helt have fulgt Kopibøgernes Orthografi.

I.

Sandemænds Fritagelse for Ægt og Arbejde.

Peder Pedersenn, Hans Karlsenn, Claus Jonssen och Oluff Thomssenn sandemend udi Giøringherridt finge kong. matts. bref saa liudendis:

Vi Frederich. Giøre alle vitterligt, at efftherthi these brefvissere Peder Pederssenn, Hanns Karlssenn, Claus Jonssenn och Oluff Thomssen sandemend udi Giøringherridt hafve underdanigst ladit gifve os til kiende, hvorledis thennom paa henger stor besveringe met lange reygser, naar the stefnis eller

kallis til Wiiborg landsting och i andre maade, och ther hos beclage, at the ingen forschonilse hafve paa egt och arbejde til vort slot Riiberhuss ydermere end andre vore och kronens thienner, hvor for the underdanigst ere begierindes met samme besvering at motthe forschonis och nyde thend samme frihed som andre sandemend udi neste omkringliggendis herrither, tha hafve vi af vor synderlig gunst och naade undt och tilladt och nu met thette vort obne bref unde och tillade, at for^{ne} Peder Pederssen, Hanns Karlssen, Claus Jonssen och Oluff Thomssen mue och schulle her efther vere quit och fri for al egt och arbejde til for^{ne} vort slot Riiberhuss, emeden och al thend stund the ere sandemend udi for^{ne} Giøringherrit, och ther met icke besveris udi nogen maade. Actum Koldinghuss thend xiiij Martii aar 1572. (Jy. Tegn.)

Sanmend udi Molttherrit hafve forhverfvit kong. matts. bref saa liudendis:

Vi Frederich. Giøre alle vitterligt, at eftherdi thisse brev-vissere Matz Bundssen, Peder Christiernssen, Thomes Dionissen och Søffren Nielssen sandmend udi Molttherrit hafve underdanigst ladet gifve os til kiende, hvorledes thennom paahenger stoer besveringe med lange reigser til Wiborg landtsting met thoug at giøre oc i andre maade, och ther hoes beklage, at the ingen forschonelse hafve paa egt och arbeide til vort slot Skodborg ydermere end andre vore och kronens thienner, hvorfore the underdanigst ere begerindis med saadane besveringe at motte forschonis oc nyde thend same frihed som andre sandmend i neste omliggendes herriter, tha hafve vi af vor synderlig gunst oc naade undt oc tilladt oc nu med thette vort obne bref unde och tillade, at for^{ne} Matz Bundssen, Peder Christiernssen, Thomis Dionissen och Søffren Nielssen mue och schulle her efther vere quit oc fri for ald egt och arbeide til for^{ne} vort slot Skodborg, emeden oc ald thend stund the ere sandmend udi for^{ne} Moltherrit, och ther med icke besveris i nogen maade. Gifvit Koldinghus then 19 Martii aar 1572. ¹⁾

(Jy. Tegn.)

¹⁾ Lignende Breve om Sandemænds fuldstændige Frihed for Ægt og Arbejde udgik jævnlig, saaledes t. Ex. til Sandemænd i Vor Herred 1578 ^{2/8}, i Tyrsting Herred 1578 ^{28/8}, i Hindborg, Rødding, Nørre og Harre Herreder 1578 ^{26/11}, i Nørrehold, Støvring, Onsild og Gjerlev Herreder 1579 ^{18/2}. (Jy. Reg.)

Sandmænd udi Sønderherrit och Nørherrit udi Morss schulle age inden sundit, naar the tilsigis, ut sequitur.

Vi Frederich. Giøre alle vitterligt, at efther som sandmænd udi Sønderherrit och Nørherrit udi Morss for nogen tid siden hafve forhverfvit vore bref at vere fri for echt och arbeide, thend stund the ere sandmænd, och vi nu forfare, at kronen udi thet ene herrit icke schal hafve mange flere bønder end the, som nu er sandmænd, och at the ther met aldels ville vere fri och icke heller framage theris sunde korn, tha efther slig leylighedt bede vi thennom her met och biude, at the schulle inden sundit age, hves thennom tilsigis, och bør met rette och i alle maade at vere lensmanden hørige och liudige, och schal lensmanden thennom icke tilsige eller the at vere forpflicht at age och arbeide uden sundit. Actum Aackier thend xxvi Octobris aar mdlxxviiij.

(Jy. Reg.)

Kong. maist. befaling til menige sandmænd udi herrether, som ligger til Koldinghus lehen¹⁾ at icke skulle verre fri i alt, som brefve til thennom udgangen luder, men at holde diger och gierder ved magt, saa møgit theris anpart kand verre, saa vel som andre, ut sequitur.

Vi Frederich then anden. Helse ether vore och kronens bønder och thienner, som erre sandmænd udi the herrether udi Coldinghus len liggenthis evindelig met Gud och vor naade. Vider, at som vi naadigst hafve gifvit ether vore brefve at skulde verre fri for egt och arbeidt, al then stund i erre sandmænd, och vi komme i forfaring, hvorlethis hver ether tilforn vor udvist och tilskift ethers anpart udi gierder och dige at holde ved lige och magt bode ved slottit och ved vore lade-gaarde, och i nu met same vore brefve ville therfor holde ether quit, hvilcket skal falde the andre vore thiennere fast besverligt, tha ville vi same vore brefve i saa maade ther om icke hafve forstaait, men aleine atti for evindelig egt och arbeidt skulle verre forskanit, bedenthis och budenthis ether alle, atti retter ether efther at holde ved lige och magt, hvis anpart udi gierder och dige ether erre tilskift eller och herefther blifve

¹⁾ November 1579 laa følgende Herreder under Koldinghus: Anst, Brusk, Elbo, Holmans, Jerlev, Malt, Slavs, Tørrild og Øster Herreder. (Kr. Erslev: Danmarks Len og Lensmænd 1513—1596 S. 59—60.)

tilskiftid, lige ved andre vore vore (sic!) bønder och thienner, ladenthis thet ingenlunde. Gifvit paa vort slot Schanderburg then 8. Novembris aar 79.

(Jy. Tegn.)

Sandmendene udi Refsherrit, Hassingherrit, Hundborg-herrit och Hildersleffherrit udi Ørum len finge bref at maa blifve fri och forskonid for almindelig echt och arbeide, som ther falde kand, ad gratiam, dog saa, at naar nogen kommer egiennem for^{ne} Ørum len, som hafver kong. matts. pasbord met egen hand underschrefne, schulle the vere forpflicht lige med andre kronens bønder ther udi lennit, som the met besøgis, tilbørligen at befordre och flytte. Cum inhibitione solita. Actum Thodbiery theud iij dag Decembris aar mdlxxix.

(Jy. Reg.)

Kong. maist. obne bref til sandmend udi the fem herrither nest Koldinghus liggendis, at the icke her efther for egt och arbed skulle verre fri som tilforn, ut sequitur.

Vi Frederich thend anden. Helse ether vore undersathe, menige sandmend udi the fem herritter boundes, liggendis nest under vort slot Koldinghus, evindelich med Gud och vor naade. Vider, at efther som vi tilforn hafve bevilgit ether at skulle verre forskanit med egt och arbed, then stund i vore sandmend, af then orsage i ether beklager thit och ofthe at stefnis til landtsting och ther ofver paa ethers nering och biering megit blifve forsømmit, och vi nu komme i forfaringe, at siden vi os nu hafver tilskift fast alt godtsit i samme herritter, er besveringen ether saa meget thes mindre, saa thet nu selden hender seg, atti stefnis til landtsting och andre vore och kronens bønder och thienner thennom beklager, at thøngen henger thennom thes harere paa, atti skal verre forskanit, endog i hafve the beste gaarde at boe paa; tha hafve vi os efther sleg leilighed nu ther om anderledis betenckt och ville herefther ther med saa holdet hafve, at ingen af samme sandmend skulle efther thenne dag for egt och arbed verre fri eller forskanit, men naar nogen for^{ne} sandmend her efther blifver stefned til landsting, skal vor lensmand midler thid och siden ther efther paa en monats thid eller tho lade thennom verre forskanit efther leiligheden for egt och arbed. Och ther som nogen af ether hafver nogit til os udgifvit for sleg frihed, hafve vi befallit os

elsk^e Hendrick Below, vor mand, thienner och embitsmand paa vort slot Koldinghus¹⁾ at skulle paa vore vegne ether thet egien gifve och fornøie; bedenthis ether alle och hver serdelis strengeligen biude, atti efther thenne dag retter ether efther at giøre egt och arbed lige ved andre vore thienner ther i lenit, naar oc saa ofthe i tilsigis, ladenthis thet ingenlund. Gifvit Haffuerballi x xbris aar 79. (Jy. Tegn.)

Fire sandemend udi Galtenherrit i Drottningborg len finge bref at maa vere fri for echt och arbed, naar ere (sic!) tilthagen at giøre nogen thoug, ut sequitur.

Vi Frederich. Giøre alle vitterligt, at epther som thisse brofvissere Lass Pederksen i Wissing, Pouell Nielssen i Galten, Matz Giortsen i Winthersleff och Knud Perssen i Handberg ere nu tilschicket at schulle vere sandemend udi Galtenherrit udi Drottningborg len, och the hafve underdanigst ladit gifve tilkiende thend store besveringe, skade och forsømmelse the lide, naar the ere opkrafdt at schulle giøre nogen thoug, och hafve ther fore underdanigst verit begierendes at motte for saadanne besveringe udi nogen maade for echt och arbeide forskonis, tha hafve vi af vor synderlig gunst och naade undt och tilladt och nu met thette vort obne bref unde och tillade, at naar for^{ne} fire sandemend udi Galthenherrit blifve tilthagen nogen thoug at giøre och therudinden forhindris och forsømmis, tha schulle the midler tid for echt och arbeide vere fri och forskonit, och naar the icke udi nogen sandmendts thoug at giøre ere forhindrit, tha schulle the lige ved andre vore och kronens bønder och thienner giøre echt, arbeide och anden tyngte til vort slot Drottningborg, epther som the af vor lensmand sammstedts eller hans fuldmechtige blifve tilsagdt, til saa lenge vi anderledis ther om tilsigendes vorder. Cum inhibitione solita. Actum Haffreballegaard thend 8. Ianuarii aar 84.

(Jy. Reg.)

¹⁾ Brevet til Henrik Below, Lensmand paa Koldinghus 1579—1585 (Kr. Erslev anf. Skr. S. 60), er af ⁸/₁₂. (Jy. Tegn.)

II.

Skive Bymark.

Menige borgere udi Skiffue finge bref at maa indhegne theris byes forthe ¹⁾ til agger och eng, ut sequitur.

Vi Frederich. Giøre alle vitterligt, at epther som vi nogen tid siden forleden naadigst hafve undt och bevilgit os elsk^e borgemestere, raadmend och menige borgere udi vor kiøpsted Skiffue at motte indhegne theris byes forthe til aggerland och engbund, och the nu hafve ladit os besøge och underdanigst gifvit tilkiende, at thennom ther paa giøris forhindringe af vor lensmand paa vort slot Skiffuehus ²⁾ af thend aarsage, at slottens och byens forthe och fellig schal ligge tilsammen uadskild, formenendes ther fore vort slot Schiffuehus ther af at kunde fange trengsel och schade, tha paa thet for^{ne} vore undersotte och indbyggere udi Schiffue saa møgit thes bedre maa blifve ved nering och biering, hafve vi af vor synderlig gunst och naade undt och tilladt och nu met thette vort obne bref unde och tillade, at for^{ne} Schiffue borgere muc lade indhegne for^{ne} theris byes forthe och ther af giøre thenom agger och eng och bruge thennom til nytte och fordel, thet beste the kunde, til saa lenge vi anderledes ther om tilsigendes vorder. Cum inhibitione solita. Actum Koldinghus thend xiiiij dag Martii aar mdlxxxj.

(Jy. Reg.)

Hendrich Below ³⁾ fich bref borgerne udi Skiffue anrørindis, ut sequitur.

Friderich. Vor synderlig gunst thilforn. Vider, at som vi nu nogle aar siden forleden hafve bevilget vore undersotter udi vor kiøbsted Skiffue at motte lade indthage och indthepe af thieris byes forthe och fedreft thil agger iord och enge, och nu af nogle borgere och indbyggere ther sammestedts underdanigst er klaglig indförd for os, hvorledis at for^{ne} vor bevilling af borgemestere och raadmend och nogle the formuendis schulle misbrugis udi saa maade, at the schulle selge

¹⁾ Forte eller Fortaa o: Kvægvej, Græsgang, Fæled. (O. Kalkar: Ordbog t. d. ældre danske Sprog I S. 730.)

²⁾ Gregers Holgersen Ulfstand, Lensmand paa Skivehus 1572—1584. (Kr. Erslev, anf. Skr. S. 49.)

³⁾ Lensmand paa Skivehus 1584—1592. (Kr. Erslev, anf. Skr. S. 49.)

och afhende af samme eigendom end ochsaa thil thennom, som uden byen er boendis, och thet ofverige schulle dele under hver ander, ephther som the er forvant och formuendis, saa thend menige mandts nytte och brug er ther med forkortit och thieris besver och thønge inthet formindsket, ther fore underdanigst begerit, at vi ville lade hafve therudinden thilberlig indsehende, ephthersom i af hosliggende supplicats ydermere kunde forfare, tha ephtheri vi med vor bref och bevilling, som ther om er sked, ingenlunde hafve ment, at thet schulle vere for^{no} vor kiøbsted Skiffue thil skade och menige almue thil forfang och afbreck och nogen til serdelis vild och egen nyttighed, och samme vort bref icke anderledis medfører end thet at vere thil vor naadigst behag, møgit mindre at nogen ther med schulle vere fuldmechtiget at selge eller thil uden byes mend afhende af for^{no} vor och kronens och samme vor byes eigendom, tha paa thet at samme eigendom maa egien komme udi sin rette brug och til menige mandts gafn och nytte, bede vi ether och begere, atti for^{no} vort bref egien indfordre och thil ether anamme och skicke udi vort cantselie och ther ephther forordne, at ald hvis af byens forthe och fedreft er indthagit och indthephit thil agger och eng, thet egien udleggis thil almindelig forthe och fellig, menige mand saa vel thend fattige som thend rige til bedste, och synderlig, hvis som thil nogen uden byes mand kand vere afhendit, thet egien indfordrer, ephther at vi icke hafve bevilget at motte ther af selgis udi nogen maade icke heller ville ther udi bevilge, meden thet saa vel som andens (sic!) byens eiendom hafve schicket udi sin forige brug, som thet hafver verit af arildts thid, hvorføre i ether her ephther endeligen ville hafve at rette, ther met etc. Actum Silkeborg 20 Augusti aar 1587.

(Jy. Teg.)

Hendrich Bellow fich bref at skulle hafve indsehende, at thend forthe, som borgerne udi Schiffue er forlofvit at indtage, blifver liggelig bytt emellum thennem, ut sequitur.

Christianus 4. Vor synderlig gunst thilforn. Vid at ephther som thend stormegtigste hogborne første och herre, her Friderich thend anden Danmarekis, Norgis koning, vor kierre her fader sallig och hoglofig ehukommelse hafde nogen thid siden forleden naadigen bevilgit och thillat borgmestere, raadmend och mhenige borger udi vor kiøpsted Skiffue at motte indthegne

thieris byes forthe thil aggerland och engbund, hvilchet the och siden met stor omkostning hafve giort och eptherkommit, och epther at nogle borgerne hafve thennem beklagit, at samme eiendom schulle vere uligeligt schift, schal samme bref vere igienkaldit af hogst^e vor kierre her fader, hvorfere for^{ne} borgemestre och raadmend och mhenighed udi Skiffue nu underdanigen hafve verit begierendis, vi naadigste ville thennem bevilge same thieris byes eygendom igien at motte hegne, niude och bruge thil aggerland och engbiering, eptherdi the ther thil byen ingen nering eller handel schulle hafve, thilbiudendis at ville thend saa delle thennom emellum, atthe fattige saa vel som thend formuende schulle thet niude, och ingen ther ofver hafve thennom at beklage, tha hafve vi thennom epther sadanne vilckor naadigen bevilgit for^{ne} thieris forthe at maa indhegne och bruge; thi bede vi ether och ville, atti herudinden hafver thilbørlig indsehende, at thet thennom saaledis emellum schifthis och uddelis, saa thend fattige bekomme saa vel sin ahndel ther udi som thend rige, saa ingen sig therudofver kand hafve at beklage. Ther met etc. Befallendis etc. Actum Hafnie thend 16 Junii ao. 89.

(Jy. Tegn.)

III.

Landhandel.

Lodvig Munck ¹⁾ fick bref, saa liudendis:

Frederich. Vor gunst tilforn. Vid, at borgemestere, raadmend och menige borgere udi vor kiøbstedt Tystedt klageligen til os supplicerrør och gifver tilkiende, hvorledes at bønderne udi thend eygen schulle hafve schibe oc bruge seiglats och kiøbmandskaf met landkiøb oc i andre maade emod recessen ²⁾, thennem paa thieris neringe oc bieringe storlig til forhindring oc schade, thisligeste at ther skal verre mange handvercks folck, som bo paa landsbyerne oc bruge ther thieris handtverek met andre neringe, som borgerne udi kiøbstederne er til forfang

¹⁾ Ludvig Olufsen Munk, Lensmand paa Ørum 1569—1595. (Kr. Erslev, anf. Skr. S. 54.)

²⁾ Koldingske Reces 1558 ^{13/12} § 34. (Secher: Forordninger, Recesser m. m. I S. 29.)

bode met landkiøb och andet emod thieris byes privilegier, vi thennem stadfest och fremfarne konger udgifvit hafver; sameledes beretter the och, at the hafve stor nød for ildebrandt, oc at thend icke maa thennem tilförris fran the steder, the thennem her tildags haft hafver, efther som the thög (sic!) self ydermere vide at berette, tha ephtherdi thu hafver byen i befalinge, bede vi thig och ville, attu hafver flittig och grandgifvelig indsehende met, at ingen, saa vidt thit len strecker, hvercken fougether eller bønder bruge nogit landkiøb eller forprang ther omkring paa landts byerne emod recessens lydelse, icke heller at bønder bruge nogen usidvönlig seiglats, som er emodt byes friheder och privilegier, thisligeste at hvileke handtvereks folck, som boer paa landtsbyerne, indflytte i kiøbstederne, och at alting ther met efther recessen maa blifve holdet, och ther som nogen findes ther emodt at giörre, at thend tha straffis, som vid bør, sameledes ephtherdi the lyde stoer nødt for yldebrandt, at thu tha giörer thend forordning, at the forfylleste thend maa bekomme, och at thennem ther paa icke sker forhindring, paa thet byen maa blifve ved magt, och borgerne thennem vidre ther ofver icke skulle hafve at beclage. Schrefvit Kiøpnehaffn thend 15 Juli Aar 1572.

Udiligemade fick Godske Brockenhuss¹⁾ kong. matts. bref, undthagit hves ildebranden belanger, dat. ut supra.

(Jy. Tegn.)

Fru Jutte Podebusk²⁾ forhverfvit kong. matts. bref til borgemestere och raadmend udi Tiistedt, saa liudendis:

Frederich. Vor gunst tilforn. Vider, at os elsk^e fru Jutte Podebusk, Knud Guldenstierns eftherlefversche, hafver ladit gifvit os tilkiende, hvorledes ther schal vere nogen af Westeruig closters bønder, som hafve nogen smaa skuder och skibe, som icke bruge nogen synderlig handel, men alleniste brugis til at føre for^{ne} fru Juttens korn til Olborg oc andensteds, och beclager, atti same bønder hafve tiltalit och fordelt, endog hun men ether ther til icke at vere fororsagit, tha eftherthi

¹⁾ Godske Brockenhus, Lensmand paa Thistedgaard 1561—1589. (Kr. Erslev, anf. Skr. S. 133.)

²⁾ Jytte Podebusk beholdt efter sin Mand Knud Gyldenstjernes Død 1561 Vestervig, som han havde haft i Forlening siden 1557, indtil hun 1573 (?) døde. (Kr. Erslev, anf. Skr. S. 160.)

for^{ne} smaa schuder och skibe icke brugis til andet end for^{ne} fru Jutte Podebuschis egit gots at flytte och føre och icke udi andre maade til forprang, ther med nogen borgerlig handel eller neringe kunde forhindris eller och nogen til schade, bede vi ether och ville, athi tilsteder for^{ne} Westeruig closters bønder same theris schibe ubehindret at nyde oc bruge och strax at løs lade thennem af hves dele, i ther fore hafver thennem udi, oc at lade falde ald thend tiltale, i for thend sag hafve begynt med thennem; ther met scher etc. Actum Skanderborg thend ix Februarii aar 1573.

(Jy. Tegn.)

Til Erick Lange ¹⁾ Horssens borgere oc indbygere anrørendis. Christianus 4. Vor gunst tilforn. Vid, efter som os elsk. borgemestere oc raadmend udi vor kiøpstedt Horssens underdanigst til os paa theris egne och menige borgere ther sammestedt theris vegne hafve supplicerit och tilkiende gifvet, hvorledis hos thennom af bønderne udi the omliggendis landsbyer boendis, bedrifvis stor uskikkelighedt oc utilbørlig handel, saa at naar the skulle føre theris korn did til torfvit paa theris rette axelthorfvic dag, tha møeder the westerboer thennom en miel eller en half ther fra byen, och ther sammstedts bruge the deris kiøb oc handel med hver andre, borgerne oc indvonerne udi for^{ne} wor kiøpstedt Horssens paa theris borgerlige nering och biering til stoer afbreck oc forklenering. Sammelidis skal oc en part thennom understande at føre met thennom til thorfvit theris egen skieppe, fieringkar och alne, som icke skulle were richtige oc rette efter deris byes maal oc maade, underdanigst begierendis, at slig urichtighedt och uskikkelighedt maa igien blifve afskaffet och straffet. Tha bede vi thig oc ville, attu thend leilighedt grandgifveligen lader forfare och hafver alvorlig indseende medt, at alle hvis bønder som udi dit len ere boendis, at the her efther icke mere bruge slige handel eller kiøb paa landsbyerne med hver andre ther uden for byen, naar the skulle søge deris axeltorf, och icke heller føre medt sig egen skeppe, maal och alne, meeden lade sig nøye medt byens merckte maade oc alne, oc tilholder thennom,

¹⁾ Erik Lange, Lensmand paa Bygholm 1583—1596. (Kr. Erslev, anf. Skr. S. 38.)

at the thennom aldels forholder efter hvis forordninger ther-
udinden tilforne er udgangen, saa frampt nogen sig her efter
fordrister thennom her emod at giøre, attu tha thennom ther-
fore lader dele, tilthale oc straffe, som ved bør, ther medt etc.
Actum Aarhus thend 17 Octobris aar 1595.

(Jy. Tegn.)

IV.

Holger Rosenkrantz ¹⁾, Bjørn Anderssen ²⁾, Claus Glam-
beck ³⁾ och Christiernn Munck ⁴⁾ finge bref, ut sequitur.

Frederich. Vider, at efter som vi hafve ladit hugge
nogit thømmer paa vor och kronens schoufve ved Rye och
andenstedz ther om kring udi Skanderborg och Silkeborg lene,
och en part ther af ladit saug skiere udi fiele och vi siden
hafve ladit vore brefve udgaa til menige bønder ther udi ethers
len saa vel som udi the andre nest omkringliggindes lene, at
the met theris heste och vogne schulle begifve thennem paa
for^{ne} schoufve och ther anamme for^{ne} thømmer och fiele och
thet føre til Aarhuss, at the ther fran kundeorschickis ofver
til Sieland, tha forfare vi, at en part af same bønder, som
for^{ne} thømmer och fiele hafver anammit at framage, underveyen
schulle modvilligen fordristet thennem til at schiere støcker af
for^{ne} thømmer och fiele och ladit ligge paa veyen, somme
støcker thre alne lange och somme mindre, hvilchit os i sand-
hed nochsom er beret saa at schulle findes, tha eftherthi vel
staar til udspørge, hvilche af bønderne slig modvillig schalck-
achtig dristighedt hafve bedrøfvit, och paa thet sligt icke schal
ustraffit afgaa, bede vi thig och alforvilgen befale, at thu met
alsomstørste flid och vindskiblighedt forfarer udi thit len, hvilche
af bønderne ther findes at hafve understandit thennem at schiere
af for^{ne} fiele och thennem forkorthet, och at thu siden thennem

¹⁾ Holger Ottesen Rosenkrans, Lensmand paa Bygholm 1551--1576.
(Kr. Erslev, anf. Skr. S. 38.)

²⁾ Bjørn Andersen, Lensmand paa Aarhusgaard 1572--1580. (Kr. Erslev,
anf. Skr. S. 42.)

³⁾ Klavs Glambæk, Lensmand paa Skanderborg 1573--1589. (Kr. Erslev,
anf. Skr. S. 39.)

⁴⁾ Kristen Munk († 1579), Lensmand paa Aakjær 1572--1579. (Kr.
Erslev, anf. Skr. S. 42.)

ther for som for anden tiufferi deler och tilthaler och saa vid for felliger, som thu kand giøre met loug och ret, och met aldellis ingen omdrager eller ser egiennem fingre, saa framt vi icke schulle vide thet hos thig. Ther met giør thu vor vilge och befalinge. Actum Hald thend 9 Julii aar 1573.

Nota. Kom thette udi Biørns bref:

Och eftherthi same fiele er framført thid til Aarhus, bode vi ether och begiere, atti ville forfare hos thennem, for^{ne} fiele hafve anammit, hvilche af bønderne ther hafve agit frem nogen fiele, som vore støcker end thennem burde, och findes at hafve skorit støcker ther af, och atti siden thet aleniste icke lader os vide, men ochsaa ther om tilschrifve theris lensmendt, at the och ther om maa komme i visse forfaringe, och med aldellis ingen omdrager eller ser egiennem fingre.

(Jy. Tegn.)

V.

Kong. matts. bref udgangit, at thet marckit, som hafver verrit holdit udi Skiffue hellig thre foldighets søndag, skal her efther opsettis och holdis om onsdagen nest efther hellige thre foldighets søndag, ut sequitur.

Vi Frederich. Giøre alle vitterligt, at efther som vi komme udi forfaringe, udi vor kiøpstad Skiffue aarlig paa hellig thre foldighets søndag holdis et almindelig marckend, til hvilekit fast mehenige almue ther om kring boendis søge, och os er tilkiende gifvit, at Guds thieniste her ofver møgit forsømmis, saa at mesten søge for^{ne} marckit och icke komme til kircken, enthen ther vid byen eller udi omliggendis kircker och sogner, tha paa thet slig uskikkelighet, forargelse och Gudts fortørnelse maa och kand forekommis, och predicken och Gudts thieniste icke skulle formedelst saadan markendts handel och vandel forsømmis och forhindris, hafve vi for got ansehet och ville thet saa skicket och forordnit hafve, at samme markendts dag skal opsettis och aldtid her efther holdis onsdagen nest efther hellig threfoldighets søndag och icke paa nogen anden dag, naar nogen Guds thieniste skal udi kirkerne forhandlis, thi bede vi och biude alle bode indlendische och udlendische, borgere och andre, eho the heldst ere eller verre kunde, at

the vide thennem her efther at rette och for^{ne} marckit udi Skiffue aarligen at holde onsdagen efther hellige threfoldighets søndag och icke understaa thennum therudinden her emod at giøre under alfvorlig straf, som ved bør. Actum Hadersleffhus 7 Maii ao. 1587.

(Jy. Reg.)

VI.

Hans Lange¹⁾ fih bref at schulle afsette thend herritsfougit udi Hammerumherrit, epther at hand hafde lidet vid at hecte och inthet formuendis, thersom paa hans dom schulle sigis, ut sequitur.

Friderich. Vor gunst thilforn. Vid, at os elsk. Loduig Munck, vor mand, thiener och embitsmand paa vort slot Ørum, hafver underdanigst ladit berette for os, hvorledis at thend herritsfougit udi Hammerumherrit icke schal vere vederheftig at sidde udi thet kald och sted, meden hafve fast en ringe thing vid at hecte, boindis saa got som udi et gadehus, som icke schal vere dert ofver en thønde saadland tilliggendis, och therfore schal achte, hvad hand dømmer, eller hvad dom ofver hans dom kunde gange, epther hand lidet enthen godts eller andit hafver vid at hecte, begerendis therfore en anden god vederheftig dannemand at maa udi hans sted forordnis; tha thersom thet befindis, at for^{ne} herritsfougit icke er til samme bestilling bequem och duelig, ey heller vederheftig epther recessen²⁾, bede vi thig och ville, at naar thu her med besøgis, thu tha thend leilighet ansehendis, paa thet hver kand vederfaris thend diel, som billig och ret er, for^{ne} herritsfougit afsetter och udi thet sted egien forordner och tilschicker en from, erlig, uberøchtit och vederheftig dannemand epther recessen, som vil och kand forhjelpe hver, hvis loug och ret er. Ther met etc. Actum Hadersleffhus thend xix Februarii aar 1588.

(Jy. Tegn.)

¹⁾ Hans Lange, Lensmand paa Lundenæs 1585—1599. (Kr. Erslev, anf. Skr. S. 56.)

²⁾ Koldingske Reces 1558 ¹³/₁₂ § 6. (Secher: Forordninger, Recesser m. m. I S. 11.)

VII.

Forbud ingen at maa skiude paa dombkircken udi Aarhuss, ut sequitur.

Wi Christian Gjør alle vitterligt, at som vi komme udi forfaring, hvorledes mange thilfordriste thennom at skiude med lange bysser paa dombkircken her udi vor kiøpstedt Aarhuss, bode efther føgel och ellers i andre maade efther theris lyst och vilge och med samme theris skiuden gjør stoer skade paa thagget, saa vel som och muren och hvellingen ther ofver blifver forderfvet, och kircken therefore efther handen io mere och mere blifver bygfeldig, tha paa det at slig unøttige skiuden maa blifve afschaffet, ville vi her met strengeligen och alfvorligen hafve forbødet alle, ehoe the heldst ere eller vere kunde, her efther icke at schulle maa skiude med lange bysser paa dombkircken ther sammestedts, enthen efther føgel eller i andre maade efther theris vilge, men dersom nogen befindis at giøre och i saa maade at skiude paa dombkircken, tha schulle the therefore af borgemestere och raadmend ther sammestedts straffis med raadhus kielder paa en nadts thid eller tho, efther som theres forsehelse findis, hvor efther sig alle och hver kunde vide at rotte. Actum Aarhuss 24 Novemb. anno 1595.¹⁾

(Jy. Reg.)

VIII.

Til Knud Brahe Lass Søffrenssenn i Liessbiørg hans landgilde anrørendis.

Christianus 4. Vor gunst tilforne. Vidt, at thenne brefvisser, Lass Søffrenssenn boendis udi Liessbiørg, underdanigst til os hafver supplicerit gifvendis tilkiende, hvorledis hand skal boe paa en alfar vey emellem vore kiøpsteder Aarhuss oc Randers oc skal megit besvergis af thend veifarendis mand, som ther forofver reigser, saa vel af vore eigne thienere som af andre, underdanigst begierendis vi slig hans leilighet naadigst ville ahnse oc eftergifve hannom hvis landgilde, som hand af

¹⁾ Samme Dag udgik der Brev til Knud Brahe, Lensmand paa Aarhusgaard 1589—1602 (Kr. Erslev, anf. Skr. S. 42), om at paase Overholdelsen af Forbuddet. (Jy. Tegn.)

thend gaard, hand paa boer, aarligen gifver til os och cronen. Thi bede vi dig och ville, at naar thu her met besøgis, thu tha efterlader hannom verre quit oc fri och utilthalet for for^{ne} landgilde, indtil vi anderledis ther om tilsigendis vorder, hvilcket thu siden saaledis hafver til thit regenskab at lade indføre. Actum Aarhuss thend 5 Januarii aar 1596.

(Jy. Tegn.)
